

PRZECZYŚCIĆ (12) *vb pf*

przeczyścić (12), [**prześciścić**].

e jasne.

inf przeczyścić (4). ◇ *fut* 2 sg przeczyścisz (1). ◇ 3 sg przeczyści (3). ◇ *praet* 2 sg m -eś przeczyścił (1). ◇ *imp* 2 sg przeczyść (2). ◇ [*con* 3 sg m by przeczyścił.] ◇ *part praet act* przeczyściwszy (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. *Usunąć brud, zanieczyszczenia, składniki zbyteczne lub szkodliwe; purgare PolAnt; permundare Cn [w tym: kogo, co (10)] (11) :*

Przen (3) : [*Jan Chrzciciel o Chrystusie*] Ten was ponurzy w duchu (świętem) y w ogniu. Ktorego łopátá w ręce iego/ y przeczyści boiowiłko swoie/ y zbierze pszenicę do szpiklerzá swego/ lecz plewę spáli ogniem nieugálzonym. *BudNT Luc* 3/17; Day wzrok serdeczny/ wízy przeczyść moie/ Wiedz/ bieg leniwy/ gdzie twej łáski zdroie. *GrabowSet* N4v.

[*przeczyścić komu (iron.)*]: obawając się, by na te trzy króle, Witebskiem nieprzyjaciel sobie Dżwiny nie przeczyścił [*tj. aby zdobywając Witebsk, nie uzyskał możliwości korzystania z Dżwiny*]; a k'temu za niezebraniem waszem leniwem ku obronie samych siebie. *ListyZygmAug* 1565 493.]

przeczyścić czym (1): *SkarŻyw* 532 *cf W porównaniu*; [*ListyZygmAug* 1565 493 *cf przeczyścić komu*].

W porównaniu (1): Y kazał [...] świecami boki iego palić. A on śpiewał: ogniemeśmię przeczyścił Iezu Chryšte iáko srebro *SkarŻyw* 532.

a. *Usunąć z organizmu szkodliwe substancje; spowodować przeczyszczenie* (8) : gdyż [*picie ocukrowanej wody*] y żołądek/ y nérki/ przeczyścić może/ y vryny álbo potu ták popędzić/ że zá sýrup łtanie *Oczko* 29.

przeczyścić czym (3): á iefli żołądek téż przyczynę podał [*rozpalenia ciała*]/ lékárftwem go álbo womitem przeczyścić *Oczko* 31v. *Cf* »przeczyścić purgacją, przepuszczeniem«.

Zwrot: »przeczyścić purgacją, przepuszczeniem« [*szyk zmienny*] (1:1): *FalZioł* I 144a; Kto chce gorączkę á owłzem powłzednią léczyć: naprzod ma przepuszczeniem żywot przeczyścić. *SienLek* 139v; [*Obyczay léczenia tym drzewem [gwajakiem]*] iefł ten: Prześciściwízy piérwéy ciáło purgácią y sýropkami przez kilka dni [...]/ tedy pokarm wftáwić ták [...] *UrzędowHerb* 348b].

»żywot, brzucha przeczyścić« = *spowodować wypróżnienie* [*szyk zmienny*] (5:1): Ale pierwey przeczyścić małz żywoth iaką purgácią/ potim to zawieścić [*lekarstwo na gardle*]. *FalZioł* I 144a; Tego czału [*w marcu*] brzucha przeczyść/ á krew z nog pułzczay. *FalZioł* V 46v; Tákże theż iuchá [!] z wárzonego Kopytniku pić/ lekko żywot przeczyści. *SienLek* 39, 120v, 139v, 155v.

2. *Uwolnić od zła moralnego [co]* (1) : A Krol [...]/ Z winnice Páńskiey wymiece pokrzywy. Wyrzuci ćiernie/ [...] Y przywiedzione z obcych kráioy Bogi: Zgołá/ przeczyści zakon Chrześciánłki *GrochKal* 16.

[*Zwrot*: »od grzechu przeczyścić«: [*Gordyjusz*] ná pułtynią połzedł/ y oczy swoie/ wízy/ y ferca/ od grzechu przeczyściwízy/ wolno ná Bogá w Bogomyłnym zábawieniu/ pátrzyć chćiał. *SkarŻyw* 17.]

Synonimy: 1. *ochędożyć*; a. *przepurgować, wypurgować*; 2. *uwolnić*.

Formacje współrdzenne cf CZYŚCIĆ.

Cf **PRZECZYŚCIENIE, PRZECZYŚCIONY**

MC